

Sedmi svezak *Fažanskoga libra* slijedi niz publikacija u čijemu je ishodištu znanstveno istraživanje i društveno promicanje zavičajne baštine predstavljajući nepresušno vrelo obilja dragocjenih podataka o raznolikim sastavnicama osebuje prošlosti, ali i sadašnjosti istarske mikroregije. Objedinjujući priloge autorâ različitih znanstvenih usmjerenja, opremljenih bogatim slikovnim materijalom i sažecima na talijanskome jeziku, što ih čini privlačnima i inozemnoj javnosti, ovaj zbornik nesumnjivo pridonosi interdisciplinarnosti znanstvenoga rada, služeći pritom kao poticaj za otkrivanje mnoštva novih saznanja o lokalnoj povijesti, koja pruža nebrojene mogućnosti proučavanja zanemarenih tema iz zakutaka regionalne historiografije.

Samanta Paronić

***Acta Histriae*, l. 21, št. 1-2, 3 in 4, Koper 2013, 902 (152 + 326 + 424) str.**

V letu 2013 so izšle štiri številke znanstvene revije *Acta Histriae*, s katerimi je Zgodovinsko društvo za južno Primorsko ponudilo zelo pester izbor znanstvenih prispevkov. Ti segajo od srednjega veka pa vse do obdobja razpada Jugoslavije. Za vsebinsko raznolikost, značilno za *Acta Histriae*, je poskrbljeno s tematikami, ki zajemajo gospodarske, demografske, biografske, socialne, vojne, politične in diplomatske razprave ter še mnogo drugih.

V prvi, dvojni številki (1-2), je zbranih 8 znanstvenih prispevkov. Prvi prispevek se posveča vprašanju, ki je bilo do sedaj s strani zgodovinskega pravzaprav spregledano, in sicer posledicam julbanskih izgrediv na mameluško gospodarstvo v obdobju med letoma 1468 in 1517 (Wan Kamal Mujani, „The economic effects of the Julbān riots during the Mamlūk period [1468-1517]“). V naslednjem prispevku avtor analizira pisemsko korespondenco intelektualca in diplomata Girolama Muzia, ki jo navede kot primer nove oblike pisem – epistolografija *volgare* (Tilen Glavina, „»Koprčan« Girolamo Muzio: pisma o renesančnem humanizmu“). Cristian Luca je pripravil članek o beneški družini tolmačev („Notes on the family wealth and career progression of Cristoforo Tarsia and his sons, Dragomans of the Venetian Embassy in Constantinople [1618-1716]“), medtem ko je Miha Kosmač z analizo življenja v „posebnih bataljonih“ poskrbel za vsebinsko sodobnejšo temo („Življenje in strategije preživetja Primorcev v »posebnih

bataljonih«). Zadnji štirje prispevki so bili pripravljene na podlagi analize notarskih virov, pri čemer sta dva bolj biografske narave (Branka Grbavac, „Oporuka i inventar splitskog notara Jakova pok. Ubertina de Pugliensibus iz Piacenze“; Alessandro Boarin, „»Negozio di religione« di Antonello Grotto, notaio vicentino [1606-1609 circa]“), druga dva pa se posvečata posredniški vlogi notarja pri sklenitvi miru znotraj skupnosti (Lucien Faggion, „La pacificazione e il notaio nel vicariato di Valdagno nel secondo cinquecento“) ter kreditnim vidikom agrarnih pogodb (Romain Borgna, „Contratti agrari, usura ed aspetti del credito nelle fonti notarili di una comunità rurale della Terraferma Veneta [Sarnico, 1694-1695]“).

Tretja številka (3) bralcu ponuja 18 zelo raznovrstnih znanstvenih člankov, pri čemer lahko večino razvrstimo v dva večja sklopa. Prvi sklop je namenjen vlogi posrednikov – mediatorjev v medsebojnih odnosih in konfliktih. Tako so nam prikazana pooblastila in dolžnosti sodnika (Maria Gigliola di Renzo Villata, „Egidio Bossi e Il giudice: una »finta« terza parte“), figura okrajnega komisarja (Luca Rossetto, „Il commissario distrettuale: un mediatore di conflitti nelle province venete asburgiche“), lik varuha reda na Siciliji po združitvi Italije (Enza Pelleriti, „»Ufficiali di pace e non magistrati«. La composizione dei »privati dissidi« nella Sicilia post-unitaria“) in posredniška vloga duhovnika v sistemu rejniške oskrbe (Dragica Čeč, „»Da bo dobro izbral med tistimi potencialnimi rejniškimi starši, ki bodo najbolje izpolnjevali namene Njegovega Veličanstva«. O vlogi posrednika pri oskrbi najdenčkov“). Podobni socialnozgodovinski tematiki se posveča tudi Lucia Barbera, ki primerja odnos zavodov in ustanov do najdenčkov v regijah Sicilije in Veneta („Enti e soggetti »terzi« a salvaguardia dell’infanzia abbandonata: prime note su Sicilia e Veneto nel XIX secolo“). Loredana Garlati nato obravnava vlogo sodnika pri odločanju o ločitvi zakonske zveze („Tra moglie e marito. Conflitti familiari e intervento del giudice nell’Italia postunitaria“), Carmen Trimarchi pa posredniško vlogo trgovinske zbornice med državo in lokalnim gospodarstvom („Rappresentanza d’interessi e mediazione pedagogica: il caso delle Camere di commercio nell’Italia liberale“). Naslednja dva prispevka imata tudi biografske poteze, saj je v prvem preučena vloga psihiatra izvedenca v sodnem procesu na primeru dr. Ivana Robide (Andrej Studen, „Vprašanje pravilne presoje in pravične sodbe. Sodni izvedenec – psihiater Ivan Robida [1871-1941]“), v drugem pa vloga Lojzeta Udeta pri poskusu vzpostavitve premirja med OF in SLS v času

druge svetovne vojne (Bojan Godeša, „Lojze Ude in poskus vzpostavitve premirja med drugo svetovno vojno“). Gorazd Bajc v svojem prispevku na podlagi primarnih virov iz britanskih arhivov prikazuje posredovanja britanske diplomacije pri definiranju italijansko-jugoslovanske meje po prvi svetovni vojni („Posredniška vloga britanske diplomacije pri definiranju jugoslovansko-italijanske meje po prvi svetovni vojni“). Za zaključek sklopa je poskrbel Egon Pelikan, ki na podlagi apostolskih vizitacij v škofijah Julijske krajine v času med obema vojnama predstavi navidezno in včasih sporno vlogo „tretje strani“ („Vizitacije v Julijski krajini v času med obema vojnama“).

Drugi sklop prispevkov tretje številke je namenjen jugoslovanski diplomaciji v času po drugi svetovni vojni vse do razpada Jugoslavije. Prvi članek se posveča prav zadnjemu obdobju, in sicer Haaški mirovni konferenci o Jugoslaviji (1991) ter izzivom multilateralne diplomacije (Dimitrij Rupel, „Managing Yugoslav Crises. Conference on Yugoslavia in the Hague (1991) and the Challenges of Multilateral Diplomacy“). Že z naslednjim prispevkom pa se vračamo v prvo povojno obdobje in k odnosu Jugoslavije do nastajanja judovske države ter pomoči pri ilegalnem preseljevanju Judov preko jugoslovanskega ozemlja (Mateja Režek, „Jugoslavija in nastanek Izraela: delitev Palestine in ilegalno preseljevanje Judov [1945-1948]“). Dušan Nečak nato obravnava diplomatske odnose in ponovno vzpostavitev stikov med Jugoslavijo in Zvezno Republiko Nemčijo ter posledično diplomatsko ofenzivo Nemške Demokratične Republike („Ponovna navezava diplomatskih stikov med Zvezno Republiko Nemčijo in Socialistično Federativno Republiko Jugoslavijo ter reakcija Nemške Demokratične Republike nanjo“). Prispevek o vlogi in dejavnostih slovenskih diplomatov pri OZN v drugi polovici 40-ih let je pripravil Andrej Rahten („Slovenski diplomati v začetnih letih jugoslovanskega stalnega predstavništva pri OZN“), sledi pa mu analiza vloge in pomena slovenske diplomacije pri nastanku in delovanju Delovne skupnosti Alpe-Jadran (Borut Klabjan, „»Transnacionalne politike, nacionalna diplomacija«? Slovenci in Delovna skupnost Alpe-Jadran, 1978-1991“). Zadnja dva prispevka bi lahko uvrstili v poseben manjši sklop, saj se posvečata vprašanju lastninskih pravic. V prvem je preučen zgodovinski razvoj lastninskih pravic v kontekstu nove paradigme razvoja človeštva (Rado Bohinc, „Historical transformation of property rights in the context of new paradigm of human development“), zadnji pa spremembe lastnin-

skih pravic v državah srednje in vzhodne Evrope po padcu Berlinskega zidu (Matjaž Nahtigal in Andrej Bertonec, „Ownership restructuring in transition societies from historic perspective“).

V najobsežnejši številki leta 2013, četrti številki (4), je zbranih 21 znanstvenih prispevkov slovenskih in tujih avtorjev. Uvodna razprava o zgodovinskih dimenzijah evropske kulturne dediščine je delo Claudia Povola („An Historical dimension of European Cultural Heritage“). Sledi zgodovinsko-literarna študija o preživetju in preobrazbi motiva svarečih ptic v treh srednjeveških beneških besedilih (Alenka Divjak, „The Motif of Warning Birds in Attila's Siege of Aquileia and its Survival and Transformation in the *Origo Civitatum Italiae seu Venetiarum (Chronicon Altinate et Chronicon Gradense)*, *La Cronaca di Marco* and *Chronica Per Extensum Descripta* by Andrea Dandolo“). Na srednjeveških virih temelji tudi članek, ki prinaša transkripcijo štirih srednjeveških listin s komentarji in razmislek o njihovi pristnosti (Ante Matan, „*Excerpta manuscripti Canfanariensis*: vladarske listine i papinska povlastica iz kodeksa *Monumenta Capituli Ecclesiae Collegiatae S. Sophiae Duorum Castrorum ab Anno 983.-1815.*“). Študija, ki sledi, se posveča kaznovanju in spremembam kazenskih postopkov za roparje in tatove na Kranjskem, in sicer od začetka 18. do začetka 19. stoletja (Gorazd Stariha, „*Kaj pomaga, če ga enmalo zaprejo, ko ga nič ne štrafajo...*«. O kaznovanju roparjev in tatov od začetka 18. do začetka 19. stoletja na Kranjskem s predstavitvijo nekaj konkretnih primerov“).

Za uvod v naslednji sklop člankov je poskrbela Helena Motoh, ki je pripravila razmislek o aktualnosti vzhodne Azije v Sredozemlju („Svilna pot nekoč in danes – nova aktualnost Vzhodne Azije v mediteranskem prostoru“). Prva iz sklopa je študija o reviziji literarne zgodovine v prvem desetletju Ljudske Republike Kitajske (Marie-Theres Strauss, „Red Discipline – The Transformation of Literary Historiography in the Early People's Republic of China“), naslednji prispevek Luke Culiberga pa govori o japonskem prehodu v moderno nacionalno ter navidezno jezikovno homogeno družbo, ki zakriva njeno dejansko raznolikost („Od samurajev do državljanov: Na poti v etnično in jezikovno homogeno Japonsko“). Temu sledi razprava o modernem konfucijanstvu in njegovi vlogi v kitajski državi (Jana S. Rošker, „Pomen modernega konfucijanstva pri vzpostavljanju ideologij sodobne kitajske države“). Sodobni Kitajski se posveča tudi študija Helene Motoh o odnosu politike Ljudske Republike Kitajske do ekoloških vprašanj

v zadnjem desetletju („Tradicija in trajnost – program »ekološke civilizacije« v sodobnem kitajskem političnem kontekstu“), ki tudi zaključuje sklop. Naslednji trije prispevki se posvečajo družbeno-demografskim temam, pri čemer Robert Skenderović na osnovi kameralnega seznama iz leta 1736 analizira razpoložljivost zemljišč in prisotnost združene družine v Civilni Slavoniji („Land Availability and Joint Family Household in Civil Slavonia According to the Cameral Census from 1736“). Aleksej Kalc nato preučuje demografski razvoj Goriške-Gradiške v 19. stoletju do prve svetovne vojne, s poudarkom na razvojnih specifikah posameznih delov („Vidiki razvoja prebivalstva Goriške-Gradiške v 19. stoletju in do prve svetovne vojne“). Kronološko temu sledi prispevek, kjer avtorja na podlagi matičnih evidenc analizirata poselitev Julijske krajine, Kvarnerja in Dalmacije v obdobju od leta 1931 do druge svetovne vojne (Alessio Fornasin in Marco Breschi, „La popolazione di Venezia Giulia, Quarnaro e Dalmazia secondo le fonti statistiche“).

Sledi sklop o kontinuiteti in spremembah v Južni in Srednji Evropi v obdobju med 1914 in 1920, za katerega sta uvod pripravila Nancy M. Wingfield in Borut Klabjan („Introduction to Forum on Continuity and Change in South-Central Europe, 1914-1920“). Prvi prispevek tega sklopa je delo zgodovinarja Pietra M. Judsona, ki na podlagi sojenja v Celju leta 1908 ponazori, kako so nacionalna čustva delovala kot razbremenilna okoliščina v procesih na večjezičnih in narodnostno mešanih območjih („Nationalist Emotion as *fin-de-siècle* Legal Defens? A 1908 Trial in Cilli/Celje“). Nato Borut Klabjan preučuje različne reakcije na atentat na prestolonaslednika Franca Ferdinanda, ki je v Trstu, poleg žalnih slovesnosti, spodbudil tudi nekatere etnične napetosti („Od Trsta do Sarajeva in nazaj: dinastična lojalnost in nacionalna pripadnost v habsburškem Trstu na predvečer prve svetovne vojne“). Temu sledi prispevek Nancy M. Wingfield, ki analizira kontinuiteto med habsburško Avstrijo in Kraljevino Italijo v regulaciji prostitucije („Veneral Disease, War and Continuity in the Regulation of Prostitution: Late Imperial Adriatic Austria and Italy's New Provinces“). Kot zadnja iz tega sklopa je Maura E. Hametz pripravila študijo o odnosu italijanske vladne politike do prebivalcev novih obmejnih območij, predvsem migrantov in beguncev, v obdobju med 1918 in 1921 („Uncertain States: Repatriation and Citizenship in the Northeastern Adriatic, 1918-1921“). Gašper Mithans se v svojem delu posveča vlogi pogajalca Nikole Moscatella

pri sklepanju sporazuma med državo in Rimskokatoliško cerkvijo („Vloga tajnega pogajalca pri sklepanju jugoslovanskega konkordata“), temu pa sledi prispevek o jugoslovansko-izraelskih tajnih stikih in ilegalnem tranzitu orožja preko Jugoslavije v obdobju med letoma 1948 in 1953 (Mateja Režek, „Jugoslovansko-izraelsko tajno sodelovanje v senci prve arabsko-izraelske vojne in spora z Informbirojem (1948-1953)“). Nadalje Milan Jazbec analizira pet romanov o diplomaciji, ki so jih napisali nekdanji diplomati, ter pomen branja teh romanov za (bodoče) diplomate („Diplomacija v romanih: refleksija, sugestija ali samo fikcija?“). Zadnji prispevek, ki zaključuje letnik 2013 znanstvene revije *Acta Histriae*, je posvečen vlogi medijev in propagande v vojnah na območju nekdanje Jugoslavije ter njihovi (ne)odvisnosti od političnih elit (Marjan Malešič, „Vloga medijev in propagande v vojnah na območju nekdanje Jugoslavije“).

Kot je to v navadi, so vse štiri številke obogatene s številnimi recenzijami najnovejših slovenskih in tujih monografij, zbornikov in znanstvenih revij, ki so za bralca lahko še kako zanimive. Po izčrpnem pregledu lahko sklenemo, da je bila v letu 2013 za *Acta Histriae* že tako značilna znanstvena izvirnost začinjena tudi z odličnimi prispevki, ki so tokrat presegli meje jadranskega in evropskega prostora ter posegli tudi na območje Bližnjega in Daljnega vzhoda. S to popotnico lahko z veseljem pričakujemo nove številke v letu 2014.

Urška Lampe

***Annales, Anali za istrske in mediteranske študije*, Series historia et sociologia, l. 23, Koper 2013, 532 (183 + 349) str.**

Revija *Annales* je v predhodnem letu izdala dve novi številki s članki, ki pokrivajo sfere humanizma in družboslovja, zmeraj vezano na širši mediteranski prostor. Tudi v tokratnem letniku smo priča izjemnim in profiliranim tekstom, ki odpirajo obzorja na različnih koncih raziskovanja.

V prvi številki triindvajsetega letnika revije *Annales* je v ospredju želja po sestavljanju zgodb, iskanju zapuščenih ali pozabljenih zgodovinskih konstrukcij, dojetanju analogije ter vpliva med starimi ter novimi jezikovnimi prvinami in etičnimi problematikami, ki še zmeraj potrebujejo odgovor.